УДК – 925.199.6. 894.17
https://doi.org/10.31548/philolog2020.03.014

ЕПОНІМИ В АНГЛОМОВНОМУ ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ПОЛІ «ХВОРОБИ ТВАРИН»

Ю. Г. РОЖКОВ, асистент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: yuriev694@gmail.com
https://orcid.org/ 0000-0002-6830-9130

Анотація. *У статті аналізуються проблеми вживання англійських епонімічних термінів, що зустрічаються у ветеринарній термінології. Представлено ветеринарні епоніми на позначення хвороб тварин із зазначенням власних назв, використаних при утворенні термінів. Робиться спроба виявити тематичні групи англійських епонімів термінологічного поля «хвороби тварин». Проведений автором структурний аналіз англійських епонімів на позначення хвороб тварин засвідчує, що в цій терміносистемі домінуюче місце займають двокомпонентні терміни. Дослідження показало, що епоніми функціонують в термінологічному полі «хвороби тварин» англійської мови як самостійні лексичні одиниці і міжструктурні варіанти ветеринарних термінів. В ході дослідження було виявлено певні недоліки епонімів. Крім того, що існує велика кількість синонімічних пар-епонімів, не менш важливим недоліком епонімом на думку дослідників, вважається їх стислість і відсутність необхідної інформації про зміст поняття, оскільки вони не висловлюють сутності номінованих явищ у ветеринарії, вони не пов'язані ні з ознаками, ні з внутрішньою формою поняття, яке позначають.*

Характеризуючись лаконічністю та інтернаціональним характером, епоніми займають надійне місце в ветеринарній термінології. Розповсюдження епонімів у ветеринарній медицині підтверджує антропоцентричність медичного знання, вони активізують когнітивні процеси, слугують бажанню реципієнта отримати інформацію про того чи іншого вченого, вказують на сферу діяльності спеціаліста, його вклад в науку, історичний контекст його діяльності, етап розвитку науки.

Ключові слова: *епоніми, хвороби тварин, термінологія, термінологічне поле, ветеринарна медицина.*

Актуальність дослідження зумовлена зміною в поглядах на природу терміна, необхідністю опису і аналізу ветеринарних термінологічних одиниць, утворених на основі власних імен з позиції когнітивної лінгвістики.

Галузева термінологія є найважливішим засобом професійного спілкування. Національна та міжнародна когнітивно-культурологічна інформація акумулюється в епонімах, стає джерелом соціального знання, потрібного для спілкування спеціалістів.

Детальна типологізація термінологічного поля «хвороби тварин», що належить до термінології ветеринарної медицини, окреслення загальних термінологічних особливостей із урахуванням їх мовної специфіки дозволить робити коректну вибірку відповідних термінологічних одиниць при створенні словників, тезаурусів, глосаріїв з ветеринарної медицини, зокрема назв хвороб тварин, без яких неможливо обійтись в процесі професійної комунікації.

Аналіз досліджень і публікацій. У сучасній ветеринарній термінології широкого поширення набули терміни, до складу яких входять власні назви. Такі терміни називаються епонімами. Незважаючи на те, що епонімічні терміни становлять в медицині, в тому числі англійській ветеринарній термінології досить великий пласт, серед фахівців ведуться постійні суперечки про правомочність вживання епонімів у зв'язку з появою плутанини, що виникає в результаті двоякої термінологічної синонімії, коли в рамках певної мікротерміносістеми поряд з епонімом існують тотожні наукові поняття.

Наукові дослідження епонімічних найменувань у ветеринарній медицині проводилися Л. Н. Комаровою [3], Ю. Г. Рожковим [7], Ю. Ю. Тімкіною [9], Хакімовою Г. А. [10].

Однак цей пласт лексики навряд чи можна назвати всебічно описаним, зокрема, немає спеціальних досліджень, присвячених англійським епонімічним термінам термінологічного поля «хвороби тварин».

Мета дослідження – описати англійські

© Ю. Г. Рожков

епонімічні терміни на позначення хвороб тварин, зробити спробу класифікувати їх за тематичними групами і проаналізувати їхні структурі типи.

Матеріали і методи дослідження. При підготовці роботи використовувався метод суцільної вибірки епонімічних термінів на позначення хвороб тварин з наукової літератури англійською мовою (публікації наукових журналів, матеріали мережі Інтернет) і англо-український словник ветеринарних термінів, їхній порівняльний і структурний аналіз, опис, узагальнення, систематизація.

Результати. На думку В. М. Лейчика, епоніми – це терміни, в структуру яких входить власне ім'я, на честь якого назване те чи інше наукове явище, відкриття або винахід, або за бажанням автора такому явищу присвоюється ім'я певного відомого діяча науки [4, с. 351-359].

О. В. Суперанська вважає, що власні імена є нескінченним джерелом для утворення нових термінологічних сполучень, при чому за допомогою таких термінологічних сполучень утворюється більше точне, детальне визначення наукових понять. Слід відмітити, що в науковому, професійному середовищі вживання вченими термінів-епонімів полегшує спілкування, сприяє більш швидкому і об'єктивному сприйняттю існуючих задач і проблем [8, с. 123].

Слід зазначити, що у ветеринарній термінології епонімами вважаються термінологічні одиниці, які служать для назви хвороби або синдрому на ім'я людини, яка вперше виявила або описала їх. Прізвище, що грає важливу роль в терміні-епонімі, − це свого роду жива історія, яка дозволяє уявити історичні події і історію науки [2, с. 21-25]. Такі терміни стають свого роду іменними пам'ятниками. Вони увіковічують ім'я вченого, який відкрив хворобу.

Наприклад, Babesiosis (бабезіоз), що був відкритий румунським вченим Віктором Бабешем (Victor Babes) у 1888 р. та названий на його честь під час дослідження причин смерті близько 50000 голів великої рогатої худоби, був уточнений американськими вченими Теобальдом Смітом та Фредом Кілборном в 1893 році, так в Сполучених Штатах хвороба «бабезіоз» отримала нову назву Texas cattle fever (бабезіоз). В ході дослідження вчені внесли суттєвий внесок у діагностику хвороби, оскільки ідентифікували збудника – кліща, що також стало першим у світі підтвердженням здатності членистоногих комах переносити хвороби тваринам [1, с. 125].

Salmonellosis (сальмонельоз), названий на честь Даніеля Елмера Сальмона, ветеринарного патолога, який займався у XIX столітті програмою дослідження мікроорганізмів при департаменті сільського господарства Сполучених Штатів Америки, є ще одним прикладом уточнення етимологічного значення назви хвороби, оскільки разом із вищезгаданим Теобальдом Смітом Д. Е. Сальмон відкрили раніше невідому бактерію Salmonella у свиней, що хворіли на Hog Fever (свинячу лихоманку) [5, с. 55].

Для дослідження епонімів англомовного термінологічного поля «хвороби тварин» було відібрано 116 епонімів, що складає 15,3 % від загального числа термінів (1050 одиниці). Вони репрезентуються однокомпонентними та багатокомпонентними термінами.

Однокомпонентні епоніми представлені в термінологічному полі «хвороби тварин» словами із закінченням *osis*: Teileriosis (тейлеріоз); Listeriosis (лістеріоз); Lobomycosis (лобомікоз); Babesiosis (бабезіоз); Salmonelosis (сальмонельоз). Ця група термінів представлена термінами, що позначають назви різних паразитів, бактерій, збудників хвороб. Кожен термін має в своєму складі дві частини закінчення *osis (від лат. хвороба)* та епонімічну основу, яка походить власне від призвіща вченого, на честь якого хвороба отримала свою назву.

Проведений аналіз засвідчує те, що багатокомпонентні епонімічні терміни термінологічного поля «хвороби тварин» можна розділити на 3 групи:

1. **епоніми, до складу яких входить одна власна назва:** Addison's disease (хвороба Едісона); Bang's disease (бруцельоз) і. т. д. [1, с. 222];
2. **епоніми, до складу яких входять дві власні назви:** Chiari-Frommel disease (хвороба Чіарі-Фоммеля); Churg-Strauss disease (хвороба Черга-Штраусса) [6, с. 122];
3. **епоніми, до складу яких входять три власні назви:** Besnier-Boeck-Schaumann disease (хвороба Беснье-Бока-Шаумана); Abderhalder-Kaufmann-Lignac syndrome (синдром Абдерхальдера-Кауфмана-Ліньяка) [5, с. 86].

Структурний аналіз епонімів термінологічного поля «хвороби тварин» засвідчує той факт, що в цій терміносистемі домінуюче місце займають двокомпонентні терміни. Зі збільшенням кількості компонентів, кількість термінів стрімко спадає.

Виходячи з підрахунку кількісних показників, отримуємо такі результати: 56 термінів з двома компонентами; 40 з трьома компонентами; 20 з чотирма компонентами.

Двокомпонентні епонімічні термінологічні словосполучення, до складу яких входить одна власна назва, виявили таку структуру:

1) прізвище вченого + апостроф (s) + disease: Addison's disease (хвороба Едісона); Bang's disease (бруцельоз); Carrion's disease (хвороба Карріона); Gunther's disease (хвороба Гюнтера); Lafora's disease (хвороба Лафора) [1, с. 45];

2) прізвище вченого + пухлина Kuttner's tumor (пухлина Кютнера); Klatzkin's tumor (пухлина Клатцкіна); Codman's tumor (пухлина Кодмана); Burkitt's tumor (пухлина Беркіта) [5, с. 66];

3) прізвище вченого + апостроф (s) + syndrome Cogan's syndrome (синдром Когана); Conn's syndrome (синдром Конна); Goodpasture's syndrome (синдром Гудпасчера) [6, с. 42];

4) прізвище вченого + disease Abercombie disease(хвороба Аберкомбі); Albright disease (хвороба Олбрайта); Batten disease (хвороба Баттена); Barlows disease (хвороба Барлоуза); Chagas disease (хвороба Чагаса)[6, с. 221];

5) прізвище вченого + syndrome Costello syndrome (синдром Костелло); Da Costa Syndrome (синдром Да Коста); Dressler syndrome (синдром Дресслера) [1, с. 33];

6) прізвище автора + апостроф (s) + назва певної хвороби Cushing's ulcer (виразка Кушинга); Ebstein's anomaly (аномалія Ебштейна); Friedreich's ataxia (атаксія Фрідрайха); Fuch's dystrophy (дистрофія Фукса) [1, с. 85];

7) топонім + disease Newcastle disease (Ньюкаслська хвороба); Aleutian disease (алеутська хвороба); Lyme disease (хвороба Лайма) [6, с. 50];

8) топонім + назва хвороби Japanese encephalitis (японський енцефаліт); St. Louis encephalitis (американський енцефаліт); La Crosse encephalitis (каліфорнійський енцефаліт); Lassa fever (геморрагічна лихоманка Ласса); Ebola virus (вірус Ебола); Zika virus (вірус Зіка) [6, с. 245].

Трикомпонентні епонімічні термінологічні словосполучення, до складу яких входить одна власна назва, виявили таку структуру:

1) прізвища двох вчених з дефісним написанням + disease (Chiari-Frommel disease (хвороба Чіарі-Фоммеля); Churg-Strauss disease (хвороба Черга-Штраусса) [1, с. 183];

2) прізвища двох вчених з дефісним написанням + syndrome Danbolt-Closs syndrome (синдром Данболта Клосса); Dandy-Walker syndrome (синдром Данді Волкера); Forbes-Albright syndrome (синдром Форбса-Олбрайта); Graves-Basedow syndrome (синдром Грейвса-Бейздоу) [1, с. 199];

3) топонім + іменник + disease Nairobi sheep disease (найробіанська хвороба овець); Australian bat lyssavirus (австралійський лісавірус кажанів); Guinea worm disease (дракункульоз) [1, с. 91];

4) топонім + іменник + fever/virus African swine fever (африканська чума свиней); West Nile virus (лихоманка Західного Нілу); Rift Valley fever (лихоманка долини Ріфт); Texas cattle fever (бабезіоз [6, с. 49]).

Чотирикомпонентні епонімічні термінологічні словосполучення, до складу яких входить одна власна назва, виявили таку структуру:

1) прізвища трьох вчених з дефісним написанням + disease Besnier-Boeck-Schaumann disease (хвороба Беснье-Бока-Шаумана); Vogt-Koyanagi-Harada disease (хвороба Фогта-Коянагі-Харада); Wollf-Parkinson-White disease хвороба (Воллфа-Паркінсона-Уайта); Hand-Schuller-Christian disease (хвороба Ханда-Шюллера-Крістіана); Bland-White-Garland disease (хвороба Бланда-Уайта-Гарланда) [1, с. 111];

2) прізвища трьох вчених з дефісним написанням + syndrome Abderhalder-Kaufmann-Lignac syndrome (синдром Абдерхальдера-Кауфмана-Ліньяка); Bannayan-Riley-Ruvalcaba syndrome (синдром Банаяна-Райли-Рувалькаби) [6, с. 135];

3) прізвища двох вчених з дефісним написанням + прикметник + назва хвороби +disease Machado-Joseph Azorean disease (азорська хвороба Мачадо-Джозефа); Armanni-Ebstein nephropathic disease (діабетична нефропатія); Berardinelly-Seip congenital lipodystrophia (вроджена ліподистрофія Берардінеллі-Сеїпа) [6, с. 201].

Найбільш продуктивною є модель «Прізвище вченого + апостроф (s) + disease» (77 термінів або 41,4 % від загального числа проаналізованих епонімів).

В ході дослідження нами було виявлено певні недоліки епонімів, такі як: 1) один епонім може застосовуватись для позначення різних хвороб; 2) декілька епонімів можуть позначати одну хворобу;

3) термін-епонімом названа хвороба, назва якої утворилася честь історично неприйнятної людини Wegener's Granulomatosis (грануломатоз Вегенера), так, згодом з'ясувалось, що Вегенер мав відношення до Третього Рейху і хвороба, названа на його честь, була перейменована у granulomatosis (грануломатоз) [1, с. 299].

Висновки. Незважаючи на наявність номенклатурних термінів і існуючі проблеми синонімії, ветеринарні епоніми і надалі користуватимуться популярністю в силу стислості позначення поняття і зручності в застосуванні, тому майбутнім фахівцям необхідно їх знати для полегшення комунікації серед ветеринарів, що дозволить правильно робити діагноз і робити відповідне лікування тварини.

Розповсюдження епонімів у ветеринарній медицині підтверджує антропоцентричність медичного знання, вони активізують когнітивні процеси, слугують бажанню реципієнта отримати інформацію про того чи іншого вченого, вказують на сферу діяльності спеціаліста, його вклад в науку, історичний контекст його діяльності, етап розвитку науки.

Список використаних джерел

1. Власенко В. М., Левченко В. І. Тлумачний словник клінічних термінів ветеринарної медицини. Київ : Урожай. 2008. 280 с.

2. Какзанова Е. М. Номенклатура и термины-эпонимы: обзор мнений. *Вестник Московского государственного лингвистического университета. Серия: «Лингвистика».* Москва: Московский государ-ственный лингвистический університет. 2010. №5. С. 21–25.

3. Комарова Л. Н. Эпонимы в ветеринарной медицине на английском языке. *Приоритетные направления развития науки и образованию*. Чебоксары: «Интерактив плюс». 2016. № 11 (4-2). С. 119-121.

4. Лейчик В. М. Динамика термина (три возраста термина). Москва: Авторская академия. 2010. С. 351–359.

5.Недосєков В. В., Поліщук В. В. Словник епізоотологічних термінів. Київ :ТОВ «ЦП КОМПРИНТ». 2014. 87 с.

6. Орлов Ф. М. Словарь ветеринарних *клинических* терминов. Москва: Россельхозиздат. 2018. 367 с.

7. Рожков Ю. Г. (2018). Репрезентація ветеринарної термінології в англійській мові. *Стратегії інтеріоризації змісту професійної підготовки майбутніх філологів: теорія і практика:* монографія. Київ: ЦК "КОМПРИНТ". 2018. С. 372-399.

8. Суперанская А. В. Общая терминология: вопросы теории. Москва: ЛИБРОКОМ. 2012. 248 с.

9. Тимкина Ю. Ю. Классификация ветеринарной терминологии в английском языке. *Филологические науки. Вопросы теории и практики.* Тамбов : Грамота. 2017. № 6 (1). С. 156-158.

10. Хакимова Г. А. Эпонимические термины в немецкой ветеринарной терминологии. Научные исследования: от теории к практике : материалы VI Междунар. науч.-практ. конф. Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс». 2015. № 4 С. 314-315.

References

1. Kakzanova, E. M. (2010). Nomenklatura i terminy-eponimy: obzor mneniy. [Nomenclature and eponymous terms: opinions overview]. Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo lingvisticheskogo universiteta. Seriya: «Lingvistika». Moscow: Moskovskiy gosudarstvennyi lingvisticheski universitet. 5. 21-25.

2. Khakimova, G. A. (2015). Eponimicheskie terminyi v nemetskoy veterinarnoy terminologii. [Eponymous terms in German veterinary terminology]. Nauchnyie issledovaniya: ot teorii k praktike : materialyi VI Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Cheboksary : TsNS «Interaktiv plyus». 4. 314-315.

3. Komarova, L. N. (2016). Eponimiia v veterinarnoy meditsine na angliyskom yazyike. [Eponymy in English veterinary medicine terminology]. Prioritetnyie napravleniya razvitiya nauki i obrazovaniy. Cheboksaryi : «Interaktiv plyus». 11 (4-2). 119-121.

4. Leychik, V. M. (2010). Dinamika termina (tri vozrasta termina). [Term dynamics (three ages of term)]. Moscow : avtorskaya akademiya. 351–359.

5. Nedosekov, V. V., Polischuk V. V. (2014). Slovnik epizootologichnih terminiv. [Dictionary of epizootological terms]. Kyiv : TOV «TSP KOMPRINT». 87.

6. Orlov, F. M. (2018). Slovar veterinarnih klinicheskih terminov. [Dictionary of clinical veterinary terms]. Moscow: Rosselhozizdat. 367.

7. Rozhkov, Yu. H. (2018). Reprezentatsiya veterynarnoyi terminolohiyi v anhliyskiy movi. [Representation of veterinary terminology in English language] Stratehiyi interioryzatsiyi zmistu profesiynoyi pidhotovky maybutnikh

filolohiv: teoriya i praktyka: monohrafiya. Kyiv : TSK "KOMPRYNT". 372-399.

8. Superanskaya, A. V. (2012). Obschaya terminologiya: voprosy teorii. [General terminology: issues of theory]. Moscow : LIBROKOM. 248.

9. Timkina, Yu. Yu.(2017). Klassifikatsiya veterinarnoy terminologii v angliyskom yazyke. [Veterinary medicine terminology classification in the English language] Filologicheskiye nauki. Voprosy teorii i praktiki. Tambov : Gramota. 6. 156-158.

10. Vlasenko, V. M., Levchenko, V. I. (2008). Tlumachniy slovnik klinichnih terminiv veterinarnoii meditsini. [Dictionary of clinical veterinary medicine terms]. Kyiv : Urozhay. 280.

EPONYMS IN THE ENGLISH TERMINOLOGICAL FIELD “ANIMAL DISEASES”

Yu. H. Rozhkov

Abstract. *The article investigates the structure of eponymous terms in the English language to denote animal diseases. To analyze the terminological field "animal disease" in the English language, 116 terms were selected. Structural analysis of eponyms of the terminological field "animal disease" shows the fact that in this terminological system the dominant place is occupied by two-component terms.*

The purpose *of the study is to conduct a comprehensive analysis of the terminological field "animal diseases" in the English language, to outline the cognitive factors that affect the meaning and structural features of eponymy in the studied terminological field.*

Results of research. *As the number of components increases, the number of terms decreases rapidly. The study showed that eponyms function in the terminological field "animal diseases" of the English language as independent lexical units and interstructural variants of veterinary terms. Possessing conciseness and international character, eponyms occupy a reliable place in veterinary terminology. The spread of eponyms in veterinary medicine terminology confirms the anthropocentrism of medical knowledge, they activate cognitive processes, serve the recipient's desire to obtain information about a scientist, indicate the scope of the specialist, his contribution to science, the historical context of his activities, the stage of science. Due to the motivated desire to obtain information, the eponym is well remembered. Thus, eponyms affect the knowledge of the world in the light of the history of science, thus they belong to the names of cognitive categories.*

Keywords: *eponyms, animal diseases, terminology, terminological field, veterinary medicine***.**

© Ю. Г. Рожков